Өзбекстан Республикасы атынан ШЕШИЎШИ ҚАРАР

Беруний районы

2024-жыл 04-сентябрь

районлар Беруний аралық экономикалық судының судьясы Ж.Ж.Аманиязов басшылығында, судья жәрдемшиси Д.К.Мамбетсалиевтиң хаткерлигинде, фермерлер кеңеси ўэкили П.И.Ганиев (2024-жыл 04-сентябрь күнги 180-санлы исеним хат), даўагер ўэкили Б.К.Жумабаев (2024-жыл 01-июль күнги 02-санлы исеним хат) хэмде даўагер адвокатлары А.К.Саекеев хэм Н.П.Исметуллаев (2024-жыл 08-июль күнги 73 хэм 88-санлы ордерлер) лардың қатнасыўында, Қарақалпақстан фермер, дийқан хожалықлары хәм кыйтак ийелери кеңесиниң даўагер «SHAXNOZ-ASEL» хожалығының мәпин қорғап, оның пайдасына жуўапкер «AGRO TO'RTKO'L TEKSTIL **CLUSTER**» жуўапкершилиги шекленген жәмийетинен 75 252 707,29 сўм өндириўди сораған даўа арзасына тийкар қозғатылған экономикалық исти суд имаратында ашық суд мәжилисинде көрип шығып, төмендегилерди

АНЫКЛАДЫ:

Қарақалпақстан фермер, дийқан хожалықлары ҳәм қыйтақ жер ийелери кеңеси (кейинги орынларда – Фермерлер кеңеси деп жүритиледи) ниң даўагер «SHAXNOZ-ASEL» фермер хожалығы (кейинги орынларда – даўагер деп жүритиледи) ның мәпин қорғап, оның пайдасына жуўапкер «AGRO TO`RTKO`L TEKSTIL CLUSTER» жуўапкершилиги шекленген жәмийети (кейинги орынларда – жуўапкер деп жүритиледи) нен 75 252 707,29 сўм өндириўди сораған.

Фермерлер кеңеси ўәкили суд мәжилисинде даўа талапларын қоллап-куўатлап, даўаны қанаатландырыўды сорады.

Даўагер ўэкиллери суд мәжилисинде даўа талапларын қоллап-қуўатлап, даўаны қанаатландырыўды сорады.

Жуўапкер ўэкиллери суд мэжилисине келмеди ҳэм өзиниң жазба пикирлерин судқа усынбады.

Суд истеги ҳүжжетлерде оның суд мәжилиси ҳаққында тийисли тәртипте ҳабардар қылынғанлығын тастыйықлаўшы ҳүжжет бар екенлигин есапқа алып, исти Өзбекстан Республикасының Экономикалық процессуал кодекси (кейинги орынларда — ЭПК) 128 ҳәм 170-статьяларына муўапық оның ўәкиллериниң қатнасыўысыз көрип шығыўды лазым тапты.

Суд исте қатнасыўшы шахслар ўәкиллериниң түсиниклерин тыңлап ҳәм ис бойынша топланған ҳүжжетлерге ҳуқықый баҳа берип, төмендегилерге тийкар даўа арзаны қанаатландырыўсыз қалдырыўды мақул тапты.

Өзбекстан Республикасы Пуқаралық кодекси (кейинги орынларда – ПК)ниң 8 ҳәм 234-статьяларына тийкар миннетлемелер шәртнамадан, зыян жеткизиў нәтийжесинде ҳәмде усы Кодексте көрсетилген басқа тийкарлардан келип шығады.

Бул жағдайда тәреплердиң миннетлемелери фьючерс шәртнамасынан келип шыққан.

Истеги ҳүжжетлерге қарағанда, тәреплер ортасында 2023-жыл 13 февраль күни "Пахта шийки затын жетистириў ҳәм сатып алыў бойынша" 36-санлы шәртнама дүзилген болып, оған тийкар даўагер жәми 65 430 кг пахта шийки затын жеткерип берген.

Жуўапкер тәрепинен жеткерип берилген өним ушын жәми 442 866 581,84 сўм төлеп берилген.

Шәртнаманың 4.1-бәнтинде дәслепки есап-китап бойынша 1 (бир) тонна пахта шийки затының баҳасы 8,3 миллион сўм деп белгиленген.

Тәреплер ортасында жеткизип берилген пахта шийки затының сатып алыў бахасын белгилеўде келиспеўшилик келип шыққан болып, даўа арзада даўагер жеткерип берген 1-сорт 1-класс пахта шийки заты ушын 9 080,20 сўм есабында (6 321 кг х 9 080,20 сўм = 57 395 944,20 сўм), 1-сорт 2-класс пахта шийки заты ушын 8 847,80 сўм есабында (4 805 кг х 8 847,80 сўм = 42 513 679 сўм), 2 сорт 1-класс пахта шийки заты ушын 8 300,00 сўм есабында (11 714 кг х 8 300,00 сўм = 97 226 200 сўм) есаплап, соннан төленген сумманы алып таслаған халда 75 252 707,29 сўм қарыздарлықты өндириўди сораған.

Бирақ, шәртнаманың 1.3-бәнтинде пахта шийки затын сатып алыў бахасы усы жылдың (2023-жыл) сентябрь жағдайына жыллық жәҳән базары котировкасы анализинен келип шығып белгиленеди деп келисилген.

Бул жағдайда шәртнаманың усы шәрти 4.1-бәнтте көрсетилген 1 (бир) тонна пахта шийки заты ушын белгиленген 8,3 миллион сўм (1 килограмм ушын 8 300 сўм) баҳаның қатаң белгиленген баҳа емеслигин аңлатады.

Демек, шәртнама дүзилгеннен кейин тапсырылып атырған пахта шийки затының сатып алыў баҳасы өзгериўин тәреплер алдынан келискен ҳәм бул жағдайда шәртнамаға тийисли өзгерис киргизиў ҳаққында қосымша келисим дүзиў талап етилмейди.

ПК 465-статьясының биринши бөлимине тийкар контрактация шәртнамасына муўапық аўыл хожалығы өнимин жетистириўши аўыл хожалығы өнимин қайта ислеў яки сатыў ушын бундай өнимди сатып алатуғын шахсқа - таярлаўшығы шәртлесилген мүддетте тапсырыў (тапсырып турыў) мәжбүриятын алады, таярлаўшы болсы усы өнимди қабыл етиў (қабыл етип турыў), оның ҳақысын шәртлесилген мүддетте белгиленген баҳада төлеў (төлеп турыў) мәжбүриятын алады.

ПК 418-статьясының биринши бөлимине тийкар сатып алыўшы товар ҳақысын усы Кодекстиң 356-статьясына тийкар белгиленген баҳада төлеўи, сондай-ақ нызамшылық, алды-сатты шәртамасы яки әдетте қойылатуғын талапларға муўапық төлемди әмелге асырыў ушын зәрүр болған ҳәрекетлерди өз есабынан орынлаўы лазым.

ПК 356-статьясының биринши ҳәм үшинши бөлимлерине тийкар шәртнаманы орынлағанлық ушын тәреплердиң келисими менен белгиленген

бахада ҳақ төленеди, шәртнама дүзилгеннен кейин баҳаны өзгертиўге нызамшылық яки шәртнамада нәзерде тутылған жағдайларда ҳәм шәртлерде жол қойылады.

ПКниң 363-статьясына тийкар суд шәртнама шәртлерине түсиндирме бериўде ондағы сөз ҳәм сөз дизбегиниң түп мәнисин итибарға алады. Шәртнаманың шәрти анық болмаса, оның түп мәниси оны басқа шәртлерге ҳәм пүтин шәртнаманың мәнисине салыстырыў жолы менен анықланади.

Даўагер жуўапкерге жеткерип берилген 6 321 кг (1-сорт 1-класс) пахта шийки затын (ҚҚС суммасы менен) 8 002,80 сўмнан, 4 805 кг (1-сорт 2-класс) пахта шийки затын (ҚҚС суммасы менен) 7 800 сўмнан ҳәмде 11 714 кг (2 сорт 1-класс) пахта шийки затын (ҚҚС суммасы менен) 7 313,13 сўмнан есаплап электрон есап-фактура жиберген ҳәм жуўапкер усы есап-фактураны ҳабыл еткен.

Өзбекстан Республикасы министрлер Кабинетиниң 2020-жыл 14-августтағы 489-санлы қарары менен тастыйықланған "Есапбетфактуралардың түрлери ҳәмде оларды толтырыӯ, усыныӯ ҳәм қабыл қылыў тәртиби ҳаққында"ғы Реже талапларына муўапық, усы күнге шекем бул есапфактураға дүзетиў киргизилмеген.

Демек, пахта шийки затының баҳасы бойынша даўагер ҳәм жуўапкер өз ара келисимге келген.

Усы есап-фактуралар бойынша жуўапкер даўагерге тапсырылған пахта шийки заты ушын тасыў қәрежетлерин қосып есаплағанда 606 178 536 сўм төлеп бериўи лазым болған.

Сондай-ақ, даўагер тәрепинен судқа усынылған есапласыў актинде жуўапкер тәрепинен 611 745 381,41 сўм төлеп берилгенлиги көрсетилген.

Сонлықтан суд даўа талабын қанаатландырыўсыз қалдырыўды лазым тапты.

Буннан тысқары, Өзбекстан Республикасының Экономикалық процессуал кодекси 118-статьясы биринши, екинши ҳәм алтыншы бөлимлерине муўапық суд қәрежетлери исте қатнасыўшы шахслардың қанаатландырылған даўа талаплары муғдарына муўапық түрде олардың мойнына жүклетиледи.

Өзбекстан Республикасы Президентиниң 2017-жыл 10-октябрь күнги "Фермер, дийқан хожалықлары ҳәм қыйтақ жер ийелери искерлигин және де раўажландырыў бойынша шөлкемлестирилген илажлар ҳаққында" ғы ПҚ-3318-санлы қарарының 3-бәнтинде фермер, дийқан хожалықлары ҳәм қыйтақ жер ийелери мәплерин гөзлеп судқа мәмлекетлик бажы төлеместен даўа арзалары, мәмлекет ҳәм хожалық басқарыўы органлары, жергиликли мәмлекет ҳәкимияты органларының қарарлары, олардың лаўазымлы шахслары ҳәрекети (ҳәрекетсизлиги) үстинен шағымлар усыныўлары мүмкинлиги, бунда даўа арзасы қанаатлантырыўсыз қалдырылғанда мәпи гөзлеп даўа арзасы киритилген фермер, дийқан хожалықлары ҳәм қыйтақ жер ийелеринен мәмлекетлик бажы өндирилмейтуғынлығы белгиленген.

Өзбекстан Республикасының «Мәмлекетлик бажы ҳаққында» 2020-жыл 06-январь күнги Нызамына қосымша қылынған Мәмлекетлик бажы ставкалары муғдарларының 2-бәнди «а» киши бәндинде мүлкий түске ийе даўа арзалар ушын даўа баҳасының 2 пайызы муғдарында, бирақ базалық есаплаў

муғдарының 1 есесинен кем болмаған муғдарда мәмлекетлик бажы ҳәм Өзбекстан Республикасы Жоқарғы суды Президиумының 2022-жыл 28-декабрьдеги РС-71-22-санлы қарарында барлық ислер бойынша базалық есаплаў муғдарының 10 пайызы муғдарында почта қәрежети төленетуғынлығы көрсетилген.

Өзбекстан Республикасы Президентиниң 2023-жыл 17-ноябрдеги «Ис ҳақи, пенсиялар ҳәм напақалар муғдарын асырыў ҳаққында» ғы ПФ-196-санлы Пәрманына тийкар 2023-жыл 1-декабрден баслап базалық есаплаў муғдары 340 000 сўм етип белгиленген.

Даўагер тәрепинен ис бойынша алдыннан 34 000 сўм почта қәрежети төленген.

Сол себепли, суд даўагер тәрепинен алдынан төлеп шығылған 34 000 сўм почта қәрежетин оның мойнында қалдырыўды, тәреплерден мәмлекетлик бажы пулын өндирмеўди лазым тапты.

Жоқарыдағыларға тийкар ҳәм Өзбекстан Республикасы Экономикалық процессуал кодексиниң 118, 176-179-статьяларын басшылыққа алып, суд

КАРАР ЕТТИ:

Даўа арза қанаатландырыўсыз қалдырылсын.

Даўагер «SHAXNOZ-ASEL» фермер хожалығы тәрепинен алдынан төлеп шығылған 34 000 сўм почта қәрежети оның мойнында қалдырылсын.

Шешиўши қарар қабыл етилгеннен кейин бир айлық мүддет өткеннен соң нызамлы күшине киреди.

Шешиўши қарар қабыл етилген күннен баслап бир ай ишинде усы суд арқалы Қарақалпақстан Республикасы судына апелляциялық тәртибинде яки нызамлы күшине кирген ҳәм апелляция тәртибинде көрилмеген шешиўши қарары үстинен ол нызамлы күшине кирген күннен баслап алты ай ишинде кассация тәртибинде шағым (прокурор протест) келтириўге ҳақылы.

Судья Ж.Ж.Аманиязов

